

برای اینکه در ظرف شش سال دوچاه باید حفر کند و بعد از آنهم هر دو سال یک چاه جدید حفر کند.

این می شود در آن چهل و چهار سال که باقی می ماند بیست و دو چاه دوچاه هم در شش سال اول این بیست و چهار چاه حداقل بیست و چهار چاه را که تماماً معلوم نیست در یک قطعه از صد پانزده حفر بکنند در تمام قسمت ها حفر خواهد کرد و تمام این صد پانزده راه هم که نمی تواند چاه بکنند سایر مؤسسات هم لازم دارند مخزن میخوانند کارخانه می خواهد.

چیزهای دیگری خواهد بنا بر این وقتی که تشخیص داده شد در این زمین فقط است و او می خواهد برای استخراج نفت خریداری کند تا آن زمینی که می خواهد انبار بسازد نرخ عادلانه اش فرق می کند برای اینکه طبعاً این اختلاف پیش می آید که زمینی که در آنجا تشخیص داده شد نفت دارد قیمت عادلانه اش چه چیز است!

این را مقایسه نمی کنند با آن اراضی که برای تأسیسات دیگر میخوانند و وقتی که معلوم شد این جا نفت است قیمت عادلانه اش مقایسه میشود نسبت با آن زمینی که نفت دارد نه نسبت بسایر زمین ها.

بنابر این عبارت که نرخ عادلانه وقت باشد عقیده بنده نفع است مجال مالکین تا آن عبارت اول خصوصیات محلی و همانطور که عرض کردم این مدرک است برای حکمیت و حکومت دولت های وقت که هر وقت منازعه شد از روی این اصل نرخ عادلانه آن وقت و آن روز را در نظر بگیرند.

بالاخره بین مالک و صاحب امتیاز را صلح بدهند آنهم بطوریکه احجاف نشود.

بنابر این تصور می کنم هیچ محظوری ندارد.

(جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است)

(عده دیگر - خیر کافی نیست)

رئیس - رأی می گیریم آقایانیکه مذاکرات را کافی می دانند قیام فرمایند.

(جمعی از نمایندگان برخاستند)

رئیس - اکثریت است. پیشنهاد آقای حاج میرزا عبدالوهاب قرائت می شود.

(بشرح آتی خوانده شد)

چون یکساعت از ظهر میگذرد و هوا خیلی گرم است و این ماده خیلی مهم است و باید موافق و مخالف صحبت کنند تاراه حل پیدا شود لذا پیشنهاد میکنم جلسه ختم و بقیه مذاکرات برای برای جلسه بعد بماند.

(از طرف نمایندگان صبح است)

رئیس - پیشنهاد مخالفی دارد یا خیر؟

آقا سید یعقوب - بنده مخالفم. چون که این پیشنهاد برخلاف رأی است

که ما الان دادیم که مذاکرات نسبت بماده کافی است و ایشان نوشته اند که مذاکره در این ماده بماند

برای جلسه آتی تا مخالف و موافق صحبت بکنند پس لااقل پیشنهاد کنند که مذاکرات نسبت بمیشنهاد هائی که تقدیم شده بماند برای جلسه دیگر و از جهت این که این پیشنهاد مخالف بارائی که فعلاً داده ایم بنده مخالفم.

رئیس رأی میگیریم بمیشنهاد آقای حاج میرزا عبدالوهاب

حاج میرزا عبدالوهاب - مذاکرات در ماده کافی شده است؟

رئیس - بلی

حاج میرزا عبدالوهاب - خوب پس بنده راجع بان قسمت ختم جلسه اش فقط پیشنهاد می کنم و راجع بان قسمت که مذاکرات موافق و مخالف بماند برای جلسه بعد پس میگیرم و پیشنهاد میکنم که مذاکره در پیشنهادها بماند.

رئیس - ما هم به همین میخواستیم رأی بگیریم. رأی میگیریم بمیشنهاد مدرس - مخالف ندارد؟

آقا سید یعقوب - بنده مخالف بودم

رئیس - چون ایشان مخالفت کردند باید رأی گرفته شود آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس تصویب شد

وزیر مالیه - گویا در اظهاراتی که بنده در موضوع بودجه برج سرطان کردم سوء تفاهمی برای دوفر از آقایان نمایندگان شده است و آن لفظ تکذیب بود مقصود بنده تردید بود و قصد توهین نسبت بدو نماینده محترم نداشتم.

رئیس آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - در دستور عرض داشتم بعد که معین فرمودید عرض می کنم

رئیس آقای رئیس التجار (اجازه)

رئیس التجار - لایحه وزارت مالیه تقدیم مجلس کرد که بکمسیون قوانین مالیه رفت راجع بیوست بره که چند روز است راپورتش طبع شده دو سال است مانده است تمام تجاری که پوست دارند منتظر تصویب این لایحه اند

رئیس جلسه آتی و وزیر یکشنبه چهار ساعت قبل از ظهر دستور هم لایحه نفت بعد لایحه پوست بره.

آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - در چندی قبل این جا پیشنهادی شد راجع بحقوق صاحب منصبان نظامی یک قسمتش گذشت ولی یک قسمتش تصویب نشده و همین طور مانده است در صورتیکه حقوق سایر ادارات تصویب میشود خوب است تکلیف یک عده دیگر

از اشخاص هم که منتظر هستند معین شود.

بنابر این بنده تقاضا می کنم راپورت کمسیون بودجه راجع باین مسئله جزء دستور جلسه آتی معین شود.

رئیس لایحه دولت راجع ببودجه سرطان مطرح است آن را هم جزء دستور می گذاریم

آقای داور (اجازه)

داور بنده یکی راجع بان مسئله که فرمودید می خواستم مذاکره کنم یکی هم اینکه از طرف وزارت داخله سؤالی از مجلس شد و تفسیری تقاضا شده بود

راجع با اکثریت هیئت نظار چون الان محل ابتلاء است و یکی از محل های انتخابیه محتاج باین مسئله شده اند و کمسیون هم نظر خودش را اظهار کرده است تقاضای کنم جزء دستور شود چون چیز مفصلی هم نیست.

رئیس آقای نظم الملک (اجازه)

نظم الملک - بنده راجع ببودجه سرطان می خواستم عرض کنم که جزء دستور شد.

(مجلس یک ساعت و بیست دقیقه از ظهر گذشته ختم شد)

م-شهاب

رئیس مجلس شورای ملی

مؤتمن الملک

معظم السلطان

جلسه ۴۴

صورت مشروح

مجلس یوم یکشنبه غره

محرم ۱۳۴۳

مطابق دوازدهم

اسد ۱۳۰۳

(مجلس سه ساعت قبل از ظهر

بریاست آقای مؤتمن الملک

تشکیل گردید)

صورت مجلس یوم یکشنبه

نهم اسد را آقای آقا میرزا شهاب الدین

قرائت نمودند

رئیس آقای حائری زاده

(اجازه)

حائری زاده - در آن پیشنهاد بنده که

چهل هزار تومان نوشته بود بنده تصریحاً

عرض نکرده بودم ۴۰۰۰۰ تومان نوشته

بودم لااقل چهل هزار تومان

رئیس - لااقل اضافه میشود دیگر

ایوادی نیست

آقای همداد السلطنه.

(اجازه)

همداد السلطنه - بنده بعد از تصویب صورت

مجلس عرضی دارم.

رئیس - بفرمایند

همداد السلطنه - بعد از آنکه کمسیون

تجدید نظر در قانون انتخابات معین شد چندی قبل از اصفهان نوشته بودند که یک مأمورینی از طرف حکومت معین شده به بلوکات بروند و آنها استعلام بکنند که راجع بان انتخابات دوره پنجم اگر شکایتی دارید چون از وزارت داخله استعلام کرده اند یا بستی بگوئید بر مرکز اطلاع داده شود

بنده خیال کردم این مسئله را درست نفهمیده اند.

چون کمسیون بوسیله وزارت داخله یک اطلاعاتی از انتخابات دوره چهارم و سوم خواسته بود گمان میکنم درست ملتفت نشده باشد مقصود این است که چند روز قبل تلگرافی از اردستان می کنند که آمده اند این جا از ما سؤال میکنند که راجع به انتخابات دوره پنجم اگر شکایت دارید شکایت خودتان را اظهار کنید که از مرکز خواسته اند بنده این تلگراف را فرستادم وزارت داخله و باز هم خیال کردم که شاید این حرف را آنها نزنند.

ولی دیروز یک تلگرافی رسیده و در جریان هم حتی بعنوان تجدید انتخابات درج کرده اند اینطور مینویسد:

تجدید انتخابات راپورت واصله اردستان

حاکی است نایب الحکومه حسب الامر مرکز برای تجدید نظر در انتخابات دوره پنجم آقایان علماء و اهالی را در بر مرتضی دعوت و اعلامی هم در توابع و بلوکات انتشار داده که برای روز جمعه جهت تجدید نظر در انتخابات باردستان حضور پیدا نمایند در تلگرافی که بنده می کنند میگویند که از اردستان فرستادند تا بیست فرسخی در دهات ریگستان و غیره در این موقع برداشت محصول مردم را با کمال فشار می آورند

باردستان که اگر از انتخابات شکایتی دارید اظهار کنید که به مرکز فرستاده شود.

بنده می خواستم از کمسیون تجدید نظر در قانون انتخابات سؤال کنم چه دستوری بوزارت داده اند که موجب شده است این عملیات در اصفهان بشود.

رئیس - آقای حائری زاده (اجازه)

حائری زاده - کمسیون تجدید نظر در قانون انتخابات برای جدول انتخابات و شکایت هائی که از بعضی از نقاط می رسید که مارا از حق انتخاب محروم کرده اند.

شبه انجمن نظارت در آن نقاط تشکیل نشده دیدیم یک جدول منظم و جغرافیائی نداریم که بان مراجعه کنیم از وزارت داخله سؤال کردیم شکایتی که

بدفتر وزارت داخله تا بجا رسیده و نقاطی که تقاضای انجمن کرده اند و با نهاد داده نشده آن نقاط را فهرست بفرستید تا وقتی که تجدید نظر در قانون انتخابات می کنیم ضمیمه جدول انتخابات بکنیم حالا وزارت داخله خواسته است اطلاعاتش را تکمیل کند .

مأمورین اینرا وسیله یک خیالات دیگری کرده اند و کارهای مملکتی را به این ترتیب میگردانند مربوط بکسیون تجدید نظر در قانون انتخابات نیست و کسیون هیچوقت هیچوقت تقاضائی از دولت نکرده بود

نجات مگر امضاء کسیون چنانچه امضاء سلطنته - پس در صورتی که مقصود کسیون این بوده است استدعا می کنیم که مقصود خودشان را بهتر توضیح بدهند و بوزارت داخله نوشته شود که کسیون این بوده است حائری زاده - مأمورین سوره استاده میکنند .

رئیس - تذکر داده میشود پیشنهادهای ماده ۱۶ قرائت میشود پیشنهاد آقای طهرانی (بشرح آتی قرائت شد) پیشنهاد می کنم عبارت باین طریق اصلاح شود

در صورت بروز اختلاف بین مالک اراضی و صاحب امتیاز بحکمت یک پانصد نفر مطابق (موافق قانون حکمت) مراجعه شود و رأی حکم قطعی خواهد بود

رئیس - بفرمائید توضیح بدهید آقای شیخ محمدعلی طهرانی - اصل مالکیت خصوصی گمان میکنم متفق علیه تمام مسلمین ایران باشد

یک نفر از نمایندگان تمام دنیا طهرانی ایران که گفت مقصودم تمام دنیا بود .

البته هر کس که مالک است حق تسلط به اموال خودش را دارد لیکن نظر ها و جنبه های عمومی گاهی از اوقات هم چنانکه قانون اساسی هم نوشته .

مخصوصاً یک ماده و اصل خاصی برای این موضوع وضع کرده و یک اصل خاصی در قانون اساسی هست در آن موقعی که نفع عمومی اقتضا میکند که به مالک بگویند .

تو باید به نفع عمومی صرف نظر از سلطه و تسلط در ملک خود بکنی در آن موقع مالک موافق صلاح مملکت و موافق صلاح دیانت .

مکلف است که جنبه عمومی را ملاحظه کند . البته در صورتیکه تراضی بین طرفین باشد هیچ گفتگو نیست ولی اگر تراضی نشد در قانون مینویسد حکم دولت است حالا من کاری باین دولت حاضر و دولت های آتی ندارم لیکن اغلب دیده شده که یک نفر مأموریت از برای اینکار بیدامیکند دولت (بمأمور دولت) هیئت دولت هیچوقت خودش حکمت نمی کند یک نفر را مأمور میکند که مثلا در حدود خراسان یا گیلان یا آذربایجان یا مازندران حکمت کن و حکمت او هم قاطع است حالا ممکن است آن یک نفر حکمت کننده را که همه جایی رود و استخدام او هم امتداد دارد کمیانی تطبیح بکنند و در این صورت اغلب اجحاف میشود نسبت بمالکین این است که بنده پیشنهاد کردم اگر در مسئله قیمت بین کمیانی و مالکین اختلافی پیدا

یک نفر کمین و یک نفر مالکین و یک نفر هم بتراضی طرفین حکم معین کنند چون این جا دعوا است دعوا قضاوت لازم دارد و قضاوت را اگر ما منحصر بآدمت بدهیم شاید افراد ایرانی بآن دولت اطمینان نداشته باشند لکن موضوع حکمت عنوان قرارداد می شود عنوان حکمت عنوانی است مشروع یک نفر اینطرف معین میکند یک نفر آنطرف و یک نفر هم بالاتفاق و اگر در شخص ثالث اتفاق نشد بقرعه معین میشود و هر طوری رأی دادند آن رأی قاطع است و هیچ کجا اتفاق نمی افتد که حکم در تمام ایالات یک نفر باشد در هر کجا از اهالی آن محل معین میکنند و همانطور که عرض کردم حکمهای معین شده کارها را قطع و فصل میکنند دولت مجری حکم حکمها باید باشد نه قاضی و حاکم منتها در حکم نامه قید میکنند که دریا بیست روز باید حکمها حکم قطعی بدهند آن وقت دولت آنرا بموقع عمل بگذارند و الا اگر بخواهیم قضاوت مطلقه را با هیئت دولت قرار بدهیم هیچوقت هیئت دولت قضاوت نخواهد کرد یک مأمور خاصی معین میکنند و معلوم هم نیست که مالکین بآن مأمور خاص اطمینان کامل پیدا کنند ولی وقتی خودشان حکم معین کردند ام از اینکه اجحاف نسبت بآنها بشود یا نشود حرفی ندارند .

آقای سید یعقوب بنده اخطار دارم رئیس - بفرمائید

آقای سید یعقوب - میخواستم عرض کنم مقام ریاست اخطار فرمایند مطلقاً راجع بتوضیحات چنانکه بکمرته هم عرض کردم آن ماده را اینجا آویزان کنند که نصب العین باشد .

رئیس - عقیده کسیون چیست مخیر - منوط بنظر مجلس است مدرس - یک مرتبه دیگر پیشنهاد خوانده شود .

حائری زاده - بنده هم یک پیشنهادی در همین زمینه کرده بودم (پیشنهاد آقای آقا شیخ محمد علی طهرانی بشرح سابق قرائت شد)

رئیس - رأی میگیریم به قابل توجه بودن این اصلاح آقایانیکه این اصلاح را قابل توجه میدانند قیام فرمایند (اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه شد . بقیه پیشنهاد ها هم باماده مراجعه می شود بکمیسیون یک نفر از نمایندگان - خوبست پیشنهاد ما مطرح شود .

مخیر - بهر این است که پیشنهادها قرائت شود آنها را که قابل توجه شد در کمیسیون مطرح شود باین ترتیب کار کمیسیون سهل تر خواهد بود

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

است در ظرف پنجاه سال که بناست بیست و چهارجاه حفر کنند با اراضی دائره حیدر علی مصادف نشود زیرا بقدری اراضی با ارض بزرع هست که محتاج باملاک دائر شاید نشود ولی بهرحال در قانون باید تمام چیزها پیش بینی بشود و نواقصی نداشته باشد و عقیده بنده اگر لفظ مجوز شرعی اضافه شود رفع اشکال خواهد شد .

رئیس - رأی گرفته میشود کسانیکه این اصلاح را قابل توجه میدانند قیام فرمایند .

رئیس - قابل توجه نشد پیشنهاد آقای کازرونی قرائت میشود (بشرح آتی خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم تمام مسطوریکه بعد از (اجازه نماید) واقع شده الی آخر حذف شود .

رئیس - آقای کازرونی (اجازه)

کازرونی - برای اینکه حتی الامکان متابعت از نظامنامه داخلی کرده خیلی مختصر عرض کرده باشم (ولی چون مختصر یک امر نسبی و اضافی است) عرض می کنم مایک اصل مسلمی داریم که تخطی از آن اصل مسلم برای مامکن ندارد و آن اصل مسلم را قانون اساسی تصریح میکند که هیچ ملکی را از دست مالکش نمیتوان خارج کرد مگر بامجاز شرعی .

اختیار سارات مجلس هم در دست قانون اساسی است حالا اگر چنانچه ما در اینجا یک چیزی وارد کردیم یک اختیاراتی دولت داشت که توانست صاحب ملکی را مجبور بکنند که ملک خودش را از دست بدهد این برخلاف صریح قانون اساسی است دولت یک همچو اختیاری ندارد

در این ماده این مسطوریکه بنده پیشنهاد کرده ام حذف شود مشتمل بر سه فقره است .

یکی اینکه اگر اختلافی قیما بین مالک و صاحب امتیاز در خرید و فروش یا اجاره حاصل شود دولت نگذارد اجحاف شود دوم راجع به موقوفه بود که در اینجا میگوید: اگر مقتضیات اجازه دهد به صاحب امتیاز اجازه داده شود .

کلمه مقتضیات را بنده مراجعه کردم بلفظ دینم هیچ معنایش موافقت نمیکند با اینها یعنی مقتضیات یعنی زمینستان تا بستان گرما - سرما - یا اینکه آن زمینهایی که نفت از آنها استخراج میشود صاحب امتیاز اگر خواست زیاد تر استخراج کند نگذارد . بنده تمام این ها را زائد میدانم و نظیرش هم در جنوب هست کمیانی نفت جنوب با صاحبان اراضی یک معاملاتی دارد و چنانکه آقایان هم مسبقاً یک معامله هم راجع

یک قطعه با یکی از روسای شایر فارس کرد و چم چنین با بختیاری و سایرین هم معامله دارد و جاهای نفت سیاه هم در شوشتر هست و بقدر ازوم خودشان استخراج میکنند نفت سفید هم در شوشتر هست و بقدر گفایت خودشان استخراج میکنند وسیله هم ندارد که بیشتر استخراج کنند و اگر بخواهند لوله کشی کنند مطابق اختیاری که بصاحب امتیاز داده شده نمی تواند لوله بکشند .

پس در اینصورت نفت برای چیزها در استخراج کنند و هر چه در اینجا نوشته شود هر عبارتی که ما بگردیم در لایحه بیآوریم و اینجا ایراد کنیم برخلاف صریح قانون اساسی است و اسباب زحمت و اشکال برای دولت خواهد شد .

رئیس - رأی میگیریم به قابل توجه بودن این پیشنهاد آقایانی که این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام فرمایند (عده قلیبی قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد پیشنهاد آقای حائری زاده قرائت میشود (بشرح ذیل قرائت شد)

حائری زاده پیشنهاد میکنم در صفحه ۱۶ سطر ۱۶ بعد از صاحب امتیاز نوشته شود: قضیه به حکمت کمیونی مر کب از نماینده صاحب امتیاز و دولت و صاحب ملک مراجعه خواهد شد .

رئیس - تقریباً همان پیشنهاد آقای طهرانی است حائری زاده - در همان زمینه است .

رئیس - پیشنهاد آقای مشار اعظم (بشرح آتی قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که ماده بکمیسیون بر گردد و برای مالک حقوق (بورسانتاز) رعایت نمایند و بعد از آن ماده را به مجلس بیآورند رأی داده شود

رئیس - با اینکه بالطبع انجام گرفت مشار اعظم - یک توضیح مختصری دارم در اینجا مذاکره شد و آقای وکیل الملک پیشنهاد صدی سه کردند و آقای مخیر سؤال کردند که کمیانی باید بدهد یا دولت بنده توضیحی خواستم عرض کنم که در اینجا نقطه نظر ما حفظ منفعت مالک است

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل ضمیمه ماده (۱۶) شود:

تبصره - هر گاه توائق نظر در بین کمیانی و مالک راجع بفروش یا اجاره اراضی حاصل نشد و مالک خواست اراضی را در مقابل یک سهمی از منافع حاصله بکمیانی واگذار نماید

کمیانی و صاحب امتیاز در سال صدی سه از منافع حاصله از آن اراضی را بصاحب ملک خواهد داد

رئیس - آقای وکیل الملک (اجازه)

وکیل الملک - اگر چه آقای مشار اعظم بر بروز توضیحات مفصلی راجع به این عرض بنده دادند ولی از آنطرف هم همانطور که آقای داور فرمودند نباید فشار بیآوریم

بنده از دو نقطه نظر این پیشنهاد را کردم یکی اینکه راه دیگری غیر از فروش پیدا کنیم و آن اینست که در صورتی که راجع بفروش توافق نظر بین کمیانی و صاحب ملک پیدا نشد

صاحب ملک ملکش را به کمیانی واگذار کند و کمیانی در مقابل صدی سه از منافع حاصله آن ملک را بصاحبش بدهد و این ترتیب هیچ اشکالی برای کمیانی نخواهد داشت و اگر این ترتیب را آقای مخیر قبول کنند گمان میکنم بفتح طرفین باشد .

بنده پیشنهاد کردم که نرخ عادلانه فقط منظور نشود با ملاحظه اینکه این زمین دارای معدن نفتی است نرخ عادلانه را معین کنند

بنده هم در همین زمینه پیشنهادی کرده ام حاج میرزا علی رضا - دومرتبه پیشنهاد قرائت شود (بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک (بشرح ذیل قرائت شد)

آقا سید یعقوب در این ماده مباحث صاحب امتیاز حق میبندیم حتی از قسمتهای غیر منتخبه قطعات چهارگانه هر گونه اینه و تاسیسات بخواهد بنا کند و در اینجا خود کمیسیون این عبارت را اضافه کرده است که اومیباید بشرط عدم ممانعت از اجرای حقوق صاحبان امتیاز دیگر یک یا کلیه اینه و مؤسسات فوق الذکر را در ایالت گیلان همچنین در قسمتهای از قطعات چهارگانه که جزو اراضی منتخبه نباشد دایر برقرار نماید با استثنای حق حفر جاه و استخراج نفت این صحیح است ولی با اضافه بنده پیش نهاد کردیم که اگر در یک قطعه زمین خارج از قطعات منتخبه نفت هم باشد و صاحب امتیاز بخواهد در آنجا هم مؤسساتی بنا کند به اعتبار اینکه حق تاسیس بنا با او داده شده چون دولت میتواند امتیاز آن قطعه را بدیگری بدهد و او ممکن است برود در آنجا پنجاه سال بنا و مؤسسه داشته باشد و مانع از امتیاز و استخراج نفت در آن قسمت بشود.

بنده پیشنهاد کردیم اگر در آن قطعه نقطه ای باشد آن مؤسسه یا باید مانع امتیاز یا استخراج آن نفت باشد.

وزیر امور خارجه - مقصود آقای آقا سید یعقوب همین ماده تأمین شده زیرا مینویسد مخصوصاً مقرر میشود که صاحب امتیاز حق خواهد داشت در تمام مدت امتیاز بشرط عدم ممانعت از اجرای حقوق صاحبان امتیاز دیگر این یک عبارت کلی است که خیلی چیزها را میسراند من جمله مقصود آقای آقا سید یعقوب را.

رئیس - آقایانیکه پیشنهاد آقای آقا سید یعقوب را قابل توجه می دانند قیام فرمایند.

(عده قلبی برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد.

پیش نهاد آقای مدرس (شرح زیر خوانده شد)

پیشنهاد میکنم در قسمت ب تبصره بعد از رضایت دولت لفظ موقتاً علاوه شود. مدرس معادل دوسه سطر را با آن اصلاحی که بنده کرده ام بخوانند تا آقایان ملتفت نشوند.

(به ترتیب ذیل خوانده شد)

وصل کردن خطوط تلفن و تلگرافی که در این ماده به آن اشاره شده است بخطوط رسمی دولت فقط بموجب اجازه و رضایت دولت ممکن است بعمل آید.

مخبر - چون قبول اصلاح آقای مدرس اشکالی ندارد و برای اینکه میخوانم وقت صرف نشود قبول میکنم لفظ موقتاً بعد از ممکن است اضافه شود.

(اصلاح دیگر آقای مدرس) بشرح ذیل قرائت شد

پیشنهاد میکنم در آخر ثانیا بعد از تهیه شده باشد لفظ بعد از سه ماه علاوه شود.

مدرس - در این قسمت هم بی زحمت دوسه سطر را بخوانند تا آقایان ملتفت شوند.

(آقای میرزا شهاب الدین بضمون ذیل قرائت نمودند)

ثانیا اگر صاحب امتیاز بخواهد بنا هائی تاسیس نماید که تحت الارض یا از کنار کوچهها و معابر و شوسهها و راه آهن ها و خطوط تراموی و مجاری میاب عبور نماید در صورتی حق اقدام خواهد داشت که تعمیرات و جبران خسارات وارده را بنماید.

مدرس - اینکه بنده عرض کردم بعد از تهیه شده باشد که در آخر ثالثا است میباشد.

میرزا شهاب الدین - پس مرقوم فرمودید ثانیا.

مدرس - شاید اشتباه کرده باشم (آقای میرزا شهاب الدین قسمت دیگر را باین مضمون قرائت نمودند)

ثالثا سواد تمام نقسحات و خرطبهها و نقشه اینهها در نظر باشد خواه آن اینه راجع بکارخانه تصفیه و یا راههای شوسه و یا راه آهن و یا خطوط تلگرافی و تلفن و لوله کشی عده و یا بنا درو ایستگاه های آخر خطوط و همچنین اینه فرعی و نیز سواد تمام نقشه ها و راپورت های مهندسین عمرته الارض و متخصصین که راجع این امتیاز تهیه شده باشد بدولت ایران تقدیم خواهد شد.

مدرس - اینجا عرض کردم چون ممکن است بتأخیر بنده از مقیدش کنیم به سه ماه ضری ندارد حالا اگر آقای مخبر قبول میفرمایند والا مو کو بول نظر مجلس شود.

رئیس - (خطاب به مخبر) چه میفرمایند مخبر - بنده در اینجا لزومی برای تعدید وقت نمی بینم زیرا این یک عملی است که در تأخیر آن صرفه برای طرف مقابل فرض نمیشود که ماورا ملزم کنیم و محدود بوقت باشد چون این بنا هائی است که برای مناطق و رقع حواش خودش میکند در این صورت چه لزومی دارد اگر تخلف کند گرفتار هوایی که در تخلفات نمودات برای او مقرر است میشود و اگر تخلف نکند که این قید ازومی ندارد.

بنده دلیلی برایش نمی بینم و تقاضا میکنم یا آقای مدرس پس بگیرند یا منوط برای مجلس فرمایند.

رئیس - من اصراری ندارم.

رئیس - پس گرفتید؟

مدرس - بلی

رئیس - پیشنهاد آقای دامغانی قرائت میشود.

(باین ترتیب قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم در صفحه ۲۰ در سطر ۱۰ بعد از بنماید ضمیمه شود سکه

اگر لوله کشی با ملایک مردم نیز خسارتی وارد کرد خسارت صاحبان املاک راجعیه کند.

شریعتدار دامغانی - اینجا در ثانیا نوشته اگر صاحب امتیاز بخواهد بنا هائی تاسیس نماید که تحت الارض یا از کنار کوچهها و معابر و شوسهها و راه آهن ها و خطوط تراموی و مجاری میاب عبور نماید در اینجا خسارتش را بدهد در اینجا پیش بینی شده که اگر در لوله کش خسارتی بکوچهها و معابر عمومی وارد شود جبران کند بنده پیشنهاد کردم که اگر از لوله کش یا از بنا هایش خسارت با ملایک خصوص مردم وارد شود باز عهده بر آید و جبران خسارت را بکند.

مخبر - این بدیهی است زیرا در ماده قبل در قسمت های دیگر قید شده که اگر خساراتی با ملایک خصوصی مردم وارد آید جبران کنند و محتاج بذکر نیست شریعتدار - تأکیدش ضروری ندارد.

رئیس - آقایانی که پیشنهاد ایشان را قابل توجه میدانند قیام فرمایند.

(کسی قیام نکرد)

رئیس - قابل توجه نشد.

پیشنهاد آقای مستدالسلطنه (بضمون آتی خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم که در سطر ۴ و سطر ۱۲ صفحه ۱۹ ماده ۱۸ بعد از ذکر سنه ۱۹۰۱ و سنه ۱۹۰۲ مسیحی سنه شمسی هم که (۱۲۸۰) و (۱۳۸۱) باشد تعیین وقتیه نمایند.

مخبر - کمیسیون این را قبول میکند.

رئیس - رأی میگیریم بماده.

مخبر - یک اصلاح دیگری در این جا علاوه بر لفظ موقته و اصلاح آقای مستدالسلطنه هست و آن این است که در صفحه ۲۱ اشاره شده باشد ۱۶ ماده ۱۶ را باید ماده ۱۷ کرد.

رئیس - رأی گرفته میشود بماده هیجدهم با اصلاح آقای مستدالسلطنه یعنی تعیین سنوات شمسی با اضافه لفظ موقته در صفحه ۲۰ سطر آخر بعد از لفظ ممکن است و تغییر ماده ۱۶ به ماده ۱۷ در صفحه ۲۱ آقایانی که ماده هیجدهم را باین ترتیب تصویب میکنند قیام فرمایند.

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد.

ماده نوزدهم - نسبت بماده نوزدهم کسی مخالف هست!

(اظهاری نشد)

رئیس - رأی می گیریم بماده نوزدهم کسانی که تصویب می کنند قیام فرمایند (اسکندر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد.

ماده بیستم مخالفی دارد؟

حاج میرزا عبدالوهاب - بلی بنده عرض دارم.

رئیس - فرمایند.

حاج میرزا عبدالوهاب - چون در آن وقت این ماده خوانده نشده بود ایرادی که بنده کردم راجع باین ماده است در این جا میگویم صاحب امتیاز کلیه حقوق ارضی و اموال غیر منقول خود را بدولت ایران (جمعی از نمایندگان - این ماده گذشت)

حاج میرزا عبدالوهاب - این ماده مطرح است یا ماده دیگری؟

رئیس - همین ماده است.

حاج میرزا عبدالوهاب - چون یکی میگوید گذشت یکی میگوید نگذشت در اینجا دارد صاحب امتیاز کلیه حقوق ارضی و اموال غیر منقول خود را بدولت ایران واگذار خواهد نمود.

ولی بعد استثناء کرده تمام اسباب و اثاثیه او را زیرا ممکن است غیر منقول را هم منقول کند.

مثلا نیرو آجر را برداشته و بگوید منقول است بنابراین بنده این را مضر میدانم و عهده دارم حق نقل اموال غیر منقول را نباید داشته باشد.

وزیر امور خارجه - در اصلاح قانونی و حقوقی اموال منقول و غیر منقول مشخص است البته اکثر اموال غیر منقول یک وقتی منقول بوده یا وقتی میتواند منقول شود مثلا آجر را تا وقتی که کار نکرده اند منقول است و اما وقتی کار کردند غیر منقول بعد هم ممکن است منقول شود.

حالا اگر در جینی که مدت این امتیاز مقتضی میشود یک مقدار آجر حاضر کار نکرده داشته باشد ما نمیتوانیم آن را مانع شویم ولی وقتی که در بناه است آن وقت اوج ندارد و غیر منقول است اگر فرمایند که ممکن است یکسال قبلش ماه قبل آن را خراب کند و اموال را منقول کند این چاره ندارد اما این عبارت که اینجا مینویسد ساختمان های قابل حمل شایه توهم از اینجا بیاد است این ساختمان های قابل حمل مثلا بنا هائی است از چدن که شاید بقدر نلک این تالار است زمین یک بنای قابل حمل است و فیراز مسئله خانه و عمارت است که خراب کنند و حملش میکنند در و پنجره هم که فرمودید بنا طور نیست در و پنجره مادام که در بنا کار گذاشته شده و بنا نصب شده غیر منقول است و این جمله چه نصب شده چه نصب نشده سکه در این ماده نوشته شده از قبیل لوله و تاقن و اسباب تلفن است که اینها چه در حال نصب و چه غیر حال نصب منقول حساب میشود و میتواند ببرد.

رئیس - آقای مشار اعظم مشار اعظم - بنده موافقم.

رئیس - آقای تدین تدین - موافقم اما توضیحی که آقای وزیر امور خارجه دادند صحیح نبود.

رئیس - آقای اشگر (اجازه)

اشگر - در قسمت اول ماده بیستم یک عبارتی دارد که بنده تصور میکنم یک چیزی حذف و باید چیزی اضافه نوشته شده بعد از انقضای مدت امتیاز کلیه اینه که در آن موقع باقی باشد و راهها و همچنین مصالح و ماشین آلات و سایر اموال متعلقه به امتیاز در ایران با انضمام اراضی که طرف استفاده یا در تصرف صاحب امتیاز باشد بدولت ایران تعلق خواهد یافت بدون اینکه صاحب امتیاز از این بابت حق تقاضای جبرانی از دولت داشته باشد این عبارت تمام است بعد میگوید ولی در صورتی که صاحب امتیاز در ظرف دوازده سال از تصویب آن در مجلس دست از استفاده و بلائذ خواهد بود.

(بعضی گفتند و او زائد است)

اشگر - در اینجا باید چیزی بزرزاید خود باشد یا باید قائل شد که بعد از تمام شدن مدت امتیاز هر چه اموال و غیره دارد بر اردو ببرد و الا این دو قسمت با هم متناقض است.

رئیس - آقای مشار اعظم (اجازه)

مشار اعظم - در قسمت اول ماده بطوری که آقایان ملاحظه فرمایند بفرمایند تهریح شده که بعد از پنجاه سال کمیانی هر چه اینجا دارد بدولت تعلق پیدا میکند و بعد گفته اند در صورتی که صاحب امتیاز در ظرف دوازده سال از تصویب آن یک جهاتی یعنی بواسطه عدم منت یا چیزی دیگر خواست از تصرف علیات منصرف شود آن وقت حق دارد اثاثیه و اشیائی که قابل حمل است بردارد و ببرد و ما در ماده قبل تصریح کردیم کمیانی هشتصد هزار دلار مخارج کند این هشتصد هزار دلار که کمیانی در ظرف هشت سال این جا خرج میکنند برای خرید همین اشیاء است و طبیعی است بعد از آنکه مدتی اینجا کار کرد و دیدنی تواند استفاده کند و مجبور شد دست از کار خودش بردارد باید اسباب و اشیائش را ببرد این اشکالی ندارد.

اما اینکه آقای اشگر ایراد فرمودند بنده تصور می کنم در نسخه فرانسه هم اینطور باشد در اینجا که نوشته اگر در ظرف دوازده سال دست از استفاده این امتیاز بردارد و در این صورت امتیاز فسخ و بلائذ خواهد بود.

این جمله بعد که سر سطر نوشته شده گمان نمیکنم صحیح باشد.

وزیر امور خارجه - يك پراقتز بگفاریه از اول کلمه و در این صورت و بعد از خواهد بود پراقتز را بنده ایستاده است تحت الارض از ایران خارج کرده یا به عرض فروش برساند و دولت ایران حق نخواهد

داشت مانع شده و با مالیات و عوارض هیچ اسم و رسم از این بابت مطالبه نماید.

اگر موضوعی که در این قسمت آخر استثناء شده بود منحصر بآجر بود سکه خراب کند و ببرد ایهیتی نداشت ولی چیزی مهمی که هست اجازه داده می شود سکه ماشین آلات و اثاثیه و مصالح و ذخائر اثاثیه را چه نصب شده باشد چه نصب نشده باشد سطح الارض و تحت الارض تمام این ها را ممکن است حمل و نقل بکند.

بدون آنکه کسی حق داشته باشد متعرضش بشود در این قسمت ثانی ماده بیستم بکلی ناقض قسمت اول است.

در یک قسمت می بخشد و در یک قسمت پس می گیرد در یک قسمت اشیاء متعلقه به کمیانی متعلق بدولت می بخشد و در یک قسمت حق دارد همه را ببرد اینکه معنی ندارد یا باید قسمت اول را قائل شد و گفت کمیانی بعد از آنکه مدت امتیازش منقضی شده مؤسسات اوابقی باشد که بعد هم دولت یا مملکت بتوانند استفاده کنند و آلات و ادوات بجای خود باشد یا باید قائل شد که بعد از تمام شدن مدت امتیاز هر چه اموال و غیره دارد بر اردو ببرد و الا این دو قسمت با هم متناقض است.

رئیس - آقای مشار اعظم (اجازه)

مشار اعظم - در قسمت اول ماده بطوری که آقایان ملاحظه فرمایند بفرمایند تهریح شده که بعد از پنجاه سال کمیانی هر چه اینجا دارد بدولت تعلق پیدا میکند و بعد گفته اند در صورتی که صاحب امتیاز در ظرف دوازده سال از تصویب آن در مجلس دست از استفاده این امتیاز بردارد (بعضی از نمایندگان - عبارت متصل بهم است)

اشگر - این متناه است خبرش چیست؟ و در این صورت فسخ و بلائذ خواهد بود؟

رئیس - شما چرا سؤال و جواب میکنید؟

اشگر - بنده عرض خودم را عرض میکنم آقایان نمیکنند.

رئیس - شما حرفتان را بزنید بعد جواب میدهند.

اشگر - اینجا يك قسمتی است سکه بنده از مخبر محترم توضیح می خواهم در قسمت ثانی يك چیز هائی نوشته شده که قسمت اول را بکلی نسخ و فسخ می کند نوشته شده است صاحب امتیاز کلیه حقوق ارضی و اموال غیر منقول خود را بدولت ایران واگذار خواهد نمود ولی حق خواهد داشت کلیه یا قسمتی از ساختمانهای قابل حمل و مصالح و اشیاء و اثاثیه و ذخایر و اثاثیه منقوله اینجا يك عبارتی است که بنده نمی توانم بفرمانم در یک و تول و کی نزدیک همینش را هم نمی فهمم و غیره و ابزارها ماشین آلات و سایر اموال منقوله که در ایران برای استفاده از این امتیاز دارا است چه نصب شده و چه نصب نشده باشد سطح الارض و تحت الارض از ایران خارج کرده یا به عرض فروش برساند و دولت ایران حق نخواهد

مشار اعظم - آن وقت مقصود این است که اگر در ظرف دوازده سال از عیش منصرف شد می تواند آن اشیائی را که قابل نقل است ببرد و گمان نمیکنم ایرادی داشته باشیم که پس از دوازده سال اگر کارهایش را تمام نکند و نتواند اسباب و اشیائش را ببرد.

رئیس - پیشنهادها قرائت میشود (پیشنهاد آقای وکیل الملک بضمون ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ۳۰ ضمیمه شود.

تبصره - اگر بعد از انقضای مدت امتیاز دولت احتیاج با اثاثیه و ذخایر و مصالح و اثاثیه منقوله و ماشین آلات و سایر لوازم پیدا کرد کمیانی اشیاء فوق را بقیمت عادلانه بدولت واگذار خواهد کرد.

وکیل الملک - در اینجا معلوم است که اگر بعد از انقضای مدت باشد کلیه اثاثیه خود را بدولت واگذار میکند ولی اگر در ظرف دوازده سال خواست برود اثاثیه غیر منقول خود را بدولت واگذار میکند و ماشین آلات و دقار و لوازم خود را حق دارد ببرد.

در اینجا شاید ما احتیاج به آن اثاثیه پیدا کنیم چون ممکن است عدم تعقیب عملیات کمیانی بواسطه نبودن نفت نباشد مثلا در اثر اختلافات حاصله دست بردارد در این صورت ما اطمینان داشته باشیم که نفت خواهد بود آنوقت چیزی ندارد که دولت حق داشته باشد این اثاثیه و لوازم را از کمیانی ببرد.

رئیس - آقایانیکه این اصلاح را قابل توجه میدانند قیام فرمایند (عده قلبی قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد اصلاح پیشنهادی آقای اشگر.

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم عبارت (و در این صورت) از سطر هفتم حذف و بر اول سطر هشتم اضافه شود.

اشگر - بنده خیلی متأسفم که این امتیاز نامه بطوری از فرانسه ترجمه شده که درست معانی که باید از آن استفاده شود نمی شود.

این جمله و در این صورت امتیاز فسخ و بلائذ خواهد بود زائد است زیرا آنطوری که آقای مشار اعظم جواب دادند اگر بفرماییم آن موضوع استفاده بشود باید جمله و در این صورت امتیاز فسخ و بلائذ خواهد بود حذف شود آن وقت اینطور مستفاد می شود که اگر دوازده سال شد بنواند ببرد و اگر نشد نتواند ببرد.

مخبر - با توضیحاتی که آقای وزیر امور خارجه دادند گمان میکنم اشکال رفع شود این جمله و در این صورت امتیاز فسخ و بلائذ خواهد بود یا بدین ترتیب الهالین نوشته شود حالا بنده میفرموانم

در صورتی که صاحب امتیاز در ظرف دوازده سال از تصویب آن در مجلس دست از استفاده این امتیاز بردارد (و در این صورت امتیاز فسخ و بلائذ خواهد بود) صاحب امتیاز کلیه حقوق ارضی و اموال غیر منقول خود را بدولت ایران واگذار خواهد نمود.

رئیس - آقایانی که این پیش نهاد را قابل توجه میدانند قیام فرمایند (دوسه نفر قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد.

پیش نهاد آقای سردار معظم هم در واقع رد شد.

سردار معظم - چه طور؟

رئیس - مگر پیشنهادی که کرده اید همین نبود.

سردار معظم - نمیدانم این پیشنهاد ها يك اصلاحات عبارتی است و من از آقای مخبر تعجب میکنم چرا در عبارتی که از کمیسیون بیرون آمده آن قدر جودت میکنند و اسرار دارند که حتماً اصلاحات رد شود عبارت در اینجا معنی را که مقصود است نمی بروراند.

مخبر - بخوانند پیشنهاد ایشان را به بینم.

(پیشنهاد آقای سردار معظم بترتیب ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم که قیام از (صاحب امتیاز) در صفحه ۲۲ (وار) یاد در این صورت اضافه شود.

رئیس - این همان است که رد شد.

وزیر امور خارجه بنده قدری کار را آسان میکنم (وار) را مبطل بر (که) کنند اشکال رفع می شود سکه در این صورت امتیاز فسخ و بلائذ خواهد بود.

سردار معظم - اول باید فهمید مقصود چیست بعد عبارت را اصلاح کرد مقصود این است که اگر پس از دوازده سال امتیاز بی اثر ماند باید اموال غیر منقول خود را بدولت واگذار کند اینجا میگوید ولیکن در صورتیکه صاحب امتیاز در ظرف دوازده سال از تصویب آن در مجلس دست از استفاده این امتیاز بردارد و در این صورت امتیاز فسخ و بلائذ خواهد بود معاد مارت این است سکه این جا مطلب تمام میشود.

مخبر - اینطور نیست.

سردار معظم - پس اگر اینطور نیست ما و شما که باین امتیاز نامه وصل نکرده اند چرا اصلاح عبارتی را نمی پذیرید عبارت فارسی امتیاز نامه را بطوری باید نوشت که در سنان هم اگر کسی بخواند بفهمد.

مخبر - بنده از پیشنهاد آقای سردار معظم که قرائت شده استفاده که مربوط به این فرمایشاتشان باشد نکردم پس خوب است پیشنهاد را واضح تر بفرستند که مطلب منظور شود.

مفهوم شود .
سردار معظم - بنده پیشنهاد کرده ام یا او قبل از صاحب امتیاز اضافه شود یا در این صورت .
رئیس - يك اشتباه دیگر هم کردند که بی اجازه حرف زدند. رأی میگیریم به پیشنهاد ایشان
قلمین - بنده هم يك پیشنهاد کرده ام شبیه پیشنهاد ایشان است
رئیس - رأی میگیریم
سردار معظم - بنده تقاضای تجزیه میکنم اول به او بدهد بسمت بدم رأی گرفته شود .
رئیس - پیشنهادتان اضافه و او است یا اضافه (در این صورت)
سردار معظم - بنده مقرر کرده ام آقای مقرر را با او راجع قبول کنند یا (در این صورت را)
رئیس - ایشان پیشنهاد میکنند در سطر هشتم قبل از صاحب امتیاز حرف و او اضافه شود .
وزیر امور خارجه - باین ترتیب معنی تغییر میکنند بنده استدعا میکنم از آقایان بین الهالین را همان طور که عرض کردم اضافه کنند و بعد عبارت را بخوانند اگر مطلب واضح و روشن نشد آن وقت پیشنهاد کنند
رئیس - رأی میگیریم پیشنهاد آقای سردار معظم یعنی حرف و او در سطر هشتم قبل از صاحب امتیاز اضافه شود آقایانیکه آنرا قابل توجه میدانند قیام بفرمایند .
رئیس - قابل توجه نشد .
مقرر - يك تندی کردی داده شده است که معنی تغییر میکنند و شاید رفع تردید بعضی آقایان هم بشود .
رئیس - در سطر پنجم بعد از اینکه جمله اولی ختم شد و جمله ثانوی شروع کردیم عرض اینکه بنویسیم صاحب امتیاز در طرف دوازده سال این در صورتیکه را چنانچه بکنیم حالانکه مادرا از او میخوانم .
 بعد از انتضای مدت امتیاز کلیه ابدیه که در آن موقع باقی باشد و راهها و همچنین مصالح و ماشین آلات و سایر اموال متعلقه به امتیاز در ایران به انضمام اراضی که طرف استفاده ما در تصرف صاحب امتیاز باشد بدولت ایران تعلق خواهد یافت بدون اینکه صاحب امتیاز از این باب حق تقاضای جبرانی از دولت داشته باشد این تمام شد و لیکن در صورتیکه صاحب امتیاز در طرف دوازده سال از تصویب آن در مجلس دست از استفاده این امتیاز بردارد و در این صورت امتیاز فسخ و بلا اثر خواهد بود صاحب امتیاز کلیه حقوق ارضی و اموال غیر منقول خود را بدولت ایران واگذار خواهد نمود .
 اینجا ملاحظه بفرمائید اگر جلو صاحب امتیاز و او یا بگذاریم بکلی معنی

را تغییر میدهد ولی اگر (در صورتیکه) را (چنانچه) بکنیم شاید از نقطه نظر سوق عبارت قدری بهتر باشد .
(پیشنهاد آقای حائری زاده)
 بمضمون ذیل قرائت شد
حائری زاده پیشنهاد میکند در صفحه ۲۲ سطر ۱۴ بعد از جمله (فروش برساند) عبارت ذیل اضافه شود (به اتباع ایران)
رئیس - این باشد اول این یکی را قرائت کنیم .
(پیشنهاد آقای شیخ المراقین زاده) بشرح ذیل خوانده شد
 بنده پیشنهاد میکنم که جمله (صاحب امتیاز) از اول سطر هشتم حذف شود .
رئیس - بفرمائید .
شیخ المراقین زاده - اینجا اظهار شد که اگر جمله در این صورت امتیاز فسخ و بلا اثر خواهد بود آنگاه بهتر باشد اگر ما جمله صاحب امتیاز را حذف کنیم در سطر هشت عبارت این میشود .
 ولیکن در صورتیکه صاحب امتیاز در طرف دوازده سال از تصویب آن در مجلس دست از استفاده این امتیاز بردارد کلیه حقوق ارضی و اموال منقول و غیر منقول خود را بدولت ایران خواهد برداشت .
مقرر - این اصلاح را بنده قبول میکنم .
(پیشنهاد آقای مشاور اعظم بشرح ذیل قرائت شد)
 بنده پیشنهاد میکنم و در این صورت از قبل از جمله امتیاز فسخ و بلا اثر خواهد بود برداشته شود و در جلو عبارت صاحب امتیاز کلیه حقوق ارضی الی آخر گذارده شود .
رئیس - این رد شده است .
مشاور اعظم اصلاح آقای شیخ المراقین زاده بنده را قانع کرد .
رئیس - پیشنهاد آقای قائم مقام .
قائم مقام - بنده پس میگویم .
رئیس - پیشنهاد آقای شریعت مدار (بمضمون ذیل قرائت شد)
 بنده پیشنهاد میکنم بنده ۲۰ شبیه شود بجهت متول عبارت از ماشین آلات و ادوات میکانیکی است .
 غیر منقول چون از توضیح آقای وزیر بنده قانع نشدم عرض میکنم متغول را بدو معنی میتوان گرفت یا معنی لغوی است که میشود بر همه چیز اطلاق کرد حتی خاک و سقف و زمین را میشود متغول گفت چون میشود او را تجزیه کرد - یا معنی اصطلاحی است آن هم بنیابش عرف است عرف هم تغییر میکند ممکن است يك مال را بعضی متغول بگویند و در يك عرفی غیر متغول لذا بنده پیشنهاد کردم که اصطلاحی متغول فسخ از غیر متغول شود در ضمن بنده اضافه میشود و گفته میشود ماشین آلات و ادوات و غیره جزو متغول است و بقیه غیر متغول

رئیس - آقایانیکه این ماده را قابل توجه میدانند قیام بفرمایند .
(و سه نفر قیام کردند)
رئیس - قابل توجه نشد .
پیشنهاد آقای کازرونی بمضمون ذیل قرائت شد
 بنده پیشنهاد میکنم که در صورتی صاحب امتیاز بتواند بعضی از اثار و اموال منقول را از ایران خارج نماید که ترك استفاده کمیانی متروک بدلیل موجهی باشد که کمیانی را مجبور به ترك استفاده کاند .
کازرونی - اجازه بفرمائید .
رئیس - بفرمائید .
کازرونی - بموجب این امتیاز در صورتیکه صاحب امتیاز تمام متهمانی که لازم شود به عمل آورد و نفت هم به قدر کفایت تجارت موجود بود بعد از دوازده سال گواهی که ما به همیم چه دلیل وجهت داشت که يك دفعه ترك استفاده کرد و بجا چه داد که بعد از دوازده سال صاحب امتیاز ترك استفاده کرد یا بنظر نشان میدهد که شاید يك قضایائی پیش آمد کرد که ما نمی توانیم امروز پیش بینی کنیم و ترك این استفاده شاید بعد از دوازده سال بضرر ما باشد در صورتیکه این طور شد بنده نمیتوانم چه دلیل دادم این ماشین آلات و اموال متغول را ببرد .
 در صورتیکه نفت بقدر کفایت بود و هیچ دلیل موجهی هم نداشت و بخودی خود رها کرد البته باید اموال منقول که آورده مال ما باشد برای اینکه بی جهت ترك استفاده کرده ولی اگر يك دلیل موجهی داشت که من به فلان دلیل معقول و باید ترك استفاده که در این صورت باید حق داشته باشد اموال متغول را ببرد بنابراین بنده پیشنهاد کردم که اگر اصلاح دانند این طور که بنده پیش نهاد کرده ام عبارت را اصلاح کنند .
رئیس - اگر آقایان این پیشنهاد را قابل توجه می دانند قیام بفرمایند .
پنج شخص نفر برخاستند
رئیس - قابل توجه نشد .
پیشنهاد آقای حائری زاده
 بشرح ذیل قرائت شد
حائری زاده پیشنهاد میکند در صفحه ۲۲ سطر ۱۴ بعد از جمله فروش برساند عبارت ذیل اضافه شود با اتباع ایران
رئیس - آقای حائری زاده .
(اجازه)
حائری زاده - برای دفع این معظوری که آقای کازرونی فرمودند چون بکمیانی اجازه داده ایم که بعد از دوازده سال اگر خواست این امتیاز را ترك کند بدون دلیل صرف نظر بکنند و در این جا نوشته ایم که ماشین آلات و ملزومات هر چه دارد حاکم کند یا در داخله فروشد حال اگر شریعتی نفت به قدر کفایت پیدا شود کمیانی صلاح و صرفه

خود را بنظر در انداخت که این امتیاز را فسخ کند و ماشین آلاتیکه دارد اینها را بیکبار از اتباع خارجه فروخت آن وقت ممکن است با این ترتیب يك اشکالات و معظوراتی در فروش اشیاء و ماشین آلات برای ما تولید کند ولی در صورتیکه با اتباع ایران بفروشد تولید اشکالی نخواهد کرد لذا ما پیشنهاد کردیم که اگر بخواهد اموال را بفروشد حتماً باید با اتباع داخله اضافه شود .
رئیس - آقایانیکه اصلاح آقای حائری زاده را قابل توجه می دانند قیام بفرمایند .
مصدوری قیام نمودند
رئیس - قابل توجه نشد .
آقای شریعت زاده
 بمضمون ذیل قرائت شد
 بنده پیشنهاد می کنم عبارت ذیل بر اول ماده بیست اضافه شود .
 نظر باینکه به موجب مقررات ماده ۱۳ این امتیاز نامه کلیه سرمایه هائی که از طرف کمیانی صاحب امتیاز یا شرکتهای فرجه برای اجراء این امتیاز صرف خواهد بطریق استهلاك مأخوذ و هر قسم مغایر لازم از عایدات موضوع میشود ملاحظه .
رئیس - آقای شریعت زاده (اجازه)
شریعت زاده - چون در ماده بیست مقرر است که بعد از انتضای مدت کلیه ماشین آلات و اسباب موجوده و ابدیه متعلق بدولت ایران است نظر در این است این سرمایه که برای این اموال و اشیاء صرف شده است تدریجاً از عایدات غیر خالص برداشته میشود باین معنی که در مدت امتیاز تمام سرمایه که کمیانی صرف این قبیل اشیاء و آلات و تمام اموال متعلقه با امتیاز متعلق میشود باین جهت خواستم نظر آقای مقرر را راجع باینکه در بعضی مسائل عیب ندارد .
مطالب توضیح شود جلب کنم که چنانچه صلاح بدانند این عبارت در اول ماده اضافه شود معلوم شود بقیه دلیل متعلق بملک خواهد بود .
مقرر - مقرر بفرمائید بکمرته دیگر قرائت شود .
(بشرح سابق قرائت شد)
مقرر - این چون يك توضیح واضحی است بنده از آقای شریعت زاده تقاضا می کنم این توضیح را لازم ندانند در این جا داده شود زیرا ماده بیست مقصود آقایان را تأمین می کند .
شریعت زاده - بنده مسترمدارم مقرر - چون يك اشکالی پیدا شده است از برای بعضی اعضاء کمیسیون بود

بنده تقاضای کنم این ماده بیست دو قسمت شود این قسمت اوایل تا اولکن حالا ماده بیست شود و رأی گرفته شود و قسمت ثانوی که راجع به بعد از دوازده سال است این موکول شود که آقایان در کمیسیون مراجعه نمایند مجدداً باین مجلس بیاید .
رئیس - مخالفی ندارد؟
شیروانی - بنده پیشنهاد کرده ام **رئیس** - پیشنهاد حذف کرده اید قدری مشکل است .
شیروانی - بنده پیشنهاد کرده ام از کله و لیکن حذف شود .
رئیس - اگر عقیده بحتف دارید در موقمی که از اولکن به بعد مطرح است در آن موقع اشخاص که قابل بصفند رأی نمی دهند .
شیروانی - بنده يك توضیحی دادم **رئیس** - بفرمائید .
شیروانی - این قسمت ثانوی اساساً مخالف با ماده دهم قانون است . برای اینکه اختیار با او داده نشده که بتواند پس از مدت دوازده سال یا تا پنجاه سال هر وقت دلش خواست فسخ کند .
رئیس - این قسمت بعد از (ولکن) است بحد مطرح میشود .
مقرر - اینطوریکه آقا فرمودند نیست بعد در موقع توضیح عرض میکنم **رئیس** - دیگر مخالفی نیست در قسمت اول ؟
(اظهاری نشد)
رئیس - رأی می گیریم بقسمت اول از ماده بیست تا اولکن آقایانی که تصویب می نمایند قیام فرمایند **غالب** نمایندگان قیام نمودند **رئیس** - تصویب شد .
ماده بیست دو - نسبت بنده بیست و دو مخالفی هست ؟
سهام السلطان - بنده در دستور عرضی دارم .
رئیس - بفرمائید **سهام السلطان** - چون قسمت يك دوازدهم برج سرطان را روز قبل جزو دستور قرار دادند و حالا هم ظهر شده و يك قسمت از ماده را آقای مقرر قرار گذاردند در کمیسیون مذاکره کنند و بعد راپورت دهند بنده پیش نهادی کنم آن يك دوازدهم را مطرح کنند و امروز رأی در این باب گرفته شود و بقیه مذاکرات راجع به امتیاز نطق بماند برای جلسه دیگر
رئیس - ماده بیست دوم را که مطرح کردم برای این بود که دیدم مختصر است و قابل اشکال نخواهد بود نسبت پیشنهاد آقای سهام السلطان مخالفی نیست (بعضی از نمایندگان - غیر)
رئیس - راپورت کمیسیون بود

راجع بشیرمه که در جلسه قبل پیشنهاد شده بود قرائت میشود
(بمضمون ذیل قرائت شد)
کمیسیون بودجه بشیرمه پیشنهادی آقای نظام الملک را در جلسه ۱۲ اسفندت. مدافعه قرارداد و با در نظر گرفتن مرادله وزارت امور خارجه بشیرمه ذیل را با اصلاحی که شده جهت تصویب تقدیم مجلس شورای ملی میباشد
بشیرمه - حقوق مأمورین خارجه که مشمول قانون مصوب شانزدهم حمل ۱۳۰۱ هستند و هنوز در مقام خود باقی می باشند از بابت یک دوازدهم فوق الذکر باید توقیف شود .
مقرر کمیسیون عماد السلطنه **رئیس** - رأی میگیریم بنده واحد
حائری زاده - بنده در کلیات عرض دارم **رئیس** - ماده واحد کلیات ندارد وقتی که چند ماده داشته باشد کلیات دارد **رئیس** - رأی میگیریم بنده واحد به ضمیمه بشیرمه آقایانی که تصویب می کنند و رفته سفید سواهند داد **قائم مقام تبریزی** - بنده تقاضای تجزیه میکنم **رئیس** - شروع برای شده است قبلاً بایستی فکرا بکار را کرده باشید (اخذ واستخراج آراء بعمل آمده و نتیجه بقرار ذیل حاصل شد)
ماده حضار ۹۴ و رفته سفید علامت قبول ۶۲
رئیس - ماده حضار ۹۴ با اکثریت ۶۲ رأی تصویب شد .
چند فقره تقاضای مرخصی شده قرائت می شود و رأی می گیریم
(راپورت کمیسیون هرایش و مرخصی راجع به مرخصی چهل و پنج روزه آقای قائم مقام بشرح ذیل قرائت شد)
آقای قائم مقام بعنوان آنکه شش سال است از خانه و ملاقات خود دور و نا گریزاز مسافرت برای اصلاحات امور شخصی هشت تقاضای ۴ روزه مرخصی کرده بودند کمیسیون پس از مشاوره چهل و پنج روز غیبت ایشان را تصویب می نماید که مدت مزبوره غایب با اجازه ثبت شوند **مقرر کمیسیون** حسن ملک التجار **رئیس** - رأی گرفته می شود آقایانی که تصویب می کنند مرخصی چهل و پنج روزه آقای قائم مقام را قیام فرمایند (عده قبلی قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد راپورت دیگر قرائت میشود
(بشرح ذیل قرائت شد)
آقای حاج میرزا علی رضا نماینده معترم بواسطه اقامه عزاداری در بلده طیبه قم است اجازه مرخصی برای پانزده روز نموده که تاریخ آن از فرجه معزم خواهد بود

کمیسیون با مشاوره تصویب میباشد که پانزده روز غیبت ایشان با اجازه ثبت شود .
مقرر کمیسیون - حسن ملک التجار **رئیس** - رأی می گیریم آقایانی که این راپورت را تصویب میکنند قیام نمایند (اکثر نمایندگان قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد .
آقای سردار معظم قرائت میشود و مزاجه میشود بشیرمه ها (بمضمون ذیل قرائت شد)
ساحت معترم مجلس شورای ملی شید الله انگاه هر ملتی مکلف است که نسبت ببقاخر تاریخ خود با رعایت علاقه مندی کرده و از بروز قدر دانی خود اداری بکند **قدر و رتبه حکیم ابوالقاسم فردوسی** که مایه تفریح این تنها بوده بلکه یکی از مفاخر بشریت محسوب است بر کسی مستور نیست و سزاوار نخواهد بود که مدفنش در حال حالیه و تقریباً از بین رفته و معمو شود و با سایر خرابیهای شهر طروس تفاوتی نداشته باشد بنابراین بی احترامی این دانشمند ایرانی نظر باینکه پیشنهاد مبلغی برای خرج از وظیفه نمایندگان خارج است لذا پیشنهاد ذیل تقدیم میشود
پیشنهاد - مجلس شورای ملی دولت را دعوت می نماید که مبلغ کافی برای تعمیر مقبره حکیم ابوالقاسم فردوسی در بودجه خود منظور و برای تصویب بمجلس شورای ملی پیشنهاد بنمایند پیش نهاد کنند - سردار معظم)
رئیس - ارسال میشود به شعبات آقای شریعت زاده (اجازه)
شریعت زاده - سابقاً از وزارت داخله راجع به هیئت نظار ارامنه سؤالی از مجلس شده رجوع شده بود به کمیسیون تجدید نظر در قانون انتخابات بنده تقاضا میکنم جزو دستور جلسه آتی است
رئیس - جزو دستور می شود .
جلسه - در روز سه شنبه عید شریعت است و مسافد با عزاداری است جشن موقوف است ولی مجلس تعطیل خواهد بود در عرض روز چهارشنبه جلسه خواهد بود جلسه آتی روز چهارشنبه چهار ساعت قبل از ظهر دستور لایحه نفت بملایحه پیشنهاد وزارت داخله نسبت به اشکالی که در انتقابات ارامنه پیش آمده **آقای سردار معظم** (اجازه)
سردار معظم - عرض بنده راجع به دستورات البته موافقم که لایحه نفت جزو دستور شود ولی در ضمن دو تقاضا دارم یکی این که راپورت نسخه فرانسه که بنا شده ده روز قبل طبع و توزیع شود بنده هنوز نرسیده این را اگر میکن است مقرر به فرمایند که زودتر نسخه فرانسه را بدهند و

امین نمایندگان تقسیم کنند
 ثانیاً نظر باینکه در مطلب معموله جزو دستور می شود راجع به موضوع ارامنه چون مسئله مهمی نیست و چندان فوری نیست ندارد بنده تقاضا می کنم عوض آن مثلا طبع و توزیع صورت مشروح مجلس که جزو دستور بوده است مخصوصاً با مقررانی که در بین هست جزو دستور جلسه آتی بشود و تنها میکنم پیشنهاد بنده را هم در جلسه آتی قرائت کنید
رئیس - تصور می کنم پوست برماز همه آنها فوری تر است و راپورتش داده نشده است
سردار معظم - کمیسیون قوانین مالیه امروز عصر منعقد خواهد شد و نمایندگان معترم دولت می آیند و البته برای جلسه آتی راپورت داده سواهد شد .
رئیس - برای روز چهارشنبه جزو دستور میشود .
آقای تهرانی (اجازه)
تهرانی - در یکی از جلسات گذشته راپورت کمیسیون بودجه راجع به شهریه و مستوری يك همدار صاحب منصبان وزارت جنگ جزو دستور شد ولی چون موقع نرسیده مطرح نشد و چون آنها اشخاص بیچاره هستند بنده پیشنهاد می کنم جزو دستور جلسه آتی بشود که تکلیف آنها معین گردد **رئیس** - پیشنهاد آقای سردار معظم و پیشنهاد جناب عالی جزو دستور میشود **سردار معظم** - بنده پیشنهاد کرده بودم تکلیف پیشنهاد دیگر چیست **رئیس** - پیشنهاد دیگر در جلسه آتی قرائت می شود و بالفعل حاضر نیست .
ملک الشمره (اجازه)
ملک الشمره - بنده می خواستم راجع به پیشنهاد آقای سردار معظم در خصوص طبع و نشر صورت مشروح مجلس باز متذکر شوم که چون يك تقاضای در مجلس مطرح است و بقیه بنده این مذاکرات خاتم تمام مسائل است حتی بلاجه ایوست بره و غیره مقدم است و به موجب قانون اساسی بایستی مذاکرات نمایندگان طبع و نشر شود و در حال حاضر می بینم که يك قسمت از مذاکرات طبع و نشر نمیشود و بلکه از مباح و نشر آنها جلوگیری میشود
علیهذا با وضیات مجلس تصور میکنم تا صورت مشروح مجلس طبع و نشر نشود و مذاکرات به مجرای قانونی نیفتد بقیه مجلس صورت رسمیت نخواهد داشت و بعضی ها مدعی هستند که قوانین از مجلس میگردد رسمیت ندارد در این صورت ما بایستی آن قسمت از طبع و نشر مذاکرات مفصل مجلس را که آقای سردار معظم پیشنهاد کرده اند رأی بهمیم که مطرح شود تا تکلیف آن معین گردد

رئیس - آقای ارباب کپخسرو

(اجازه)

ارباب کپخسرو - دو مطلب را آقای سردار معظم اظهار نمودند که هر دو مطلب متوجه به اداره مباشرت است اولاً راجع به نسخه فرانسه بود که تا حالا دو قسمتش چاپ شده و اینکه دیر شده برای تصحیح آن است و باید با آقای مخبر تا کید شود که زودتر تصحیح فرمایند و بیاورند به مجلس آن قسمت حکم حاضر است توزیع بشود تا آن آن قسمت اخیرش حاضر بشود و بدهند قسمت دیگرش

راجع بطبع صورت مشروح مجلس است که بنده آن روز استندها کردم مراجعه شود به اداره مباشرت که صورتی از مخارج آن پیش بینی و تقدیم مقام ریاست بکنم و در هیئت رئیسه ملاحظه بشود و بعد بیاید به مجلس بنده آن قسمت را اصل کردم و آن رایورت را تقدیم هیئت رئیسه کردم ولی هنوز هیئت رئیسه منعقد نشده یا مقتضی ندانسته اند که مطرح شود آن بسته بنظر آقای رئیس است که هر وقت مقتضی میدانند جلسه هیئت رئیسه تشکیل و در این باب مذاکره شود

رئیس - خودتان می دانید تشکیل هیئت رئیسه دوشنبه و چهارشنبه است ملک الشعراء - اجرای قانون وظیفه رئیس مجلس است

رئیس - فردا در هیئت رئیسه مطرح می شود آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده خیلی متأسفم از اینکه آقای ملک الشعراء می فرمایند نطق ما مقدم است بر پوست بره در صورتی که تجار بدبخت هستند ایشان از بین رفته و ما آن را عقب بیندازیم ملک الشعراء - آقا قانون اساسی است

(همه بین نمایندگان)

(صدای زنک رئیس - امر بسکون)

رئیس - آقای مدبر الملک

(اجازه)

مدبر الملک - عرض بنده راجع به تدوین روز جلسه بود چون هفته گذشته جلسه بروز شبه معین شد و بعضی از آقایان تصور کردند روز یکشنبه است و حاضر نشدند و حالاً هم از بعضی آقایان شنیدم حکم فرمودند روز پنجشنبه خوب است معین بفرمائید جلسه روز چهارشنبه است یا پنجشنبه

رئیس - بنده گمان می کنم واضح عرض کردم چهارشنبه

(مجلس سه ربع ساعت)

بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی

مؤتمن الملک

منشی م. شهاب - معظم السلطان